

7. razred

Pokus 1

KEMIKALIJE U KUĆANSTVU

Kemikalije: destilirana voda, vodovodna voda, sol za kupanje, 70 %-tni alkohol, 19 %-tna klorovodična kiselina

PITANJE 1. Od pripremljenog pribora, koji ćeš koristiti u pokusu, po jedan komad zadanog pribora uredno nacrtaj u tablicu i imenuj ga.

stalak s 5 epruveta, tarionik s tučkom, 2 čaše od 100 mL, 2 žličice, lijevak, filtrirni papir, stakleni štapić, 4 plastične bočice za kemikalije, vata, 3 plastične kapaljke od 3 mL, 1 plastična kapaljka od 1 mL

stakleni pribor	drveni pribor	plastični pribor	porculanski pribor
<i>epruveta lijevak štapić</i>	<i>stalak za epruvete</i>	<i>žličica reagens-bočica kapaljka čaša</i>	<i>tarionik s tučkom</i>

2 boda

SOL ZA KUPANJE

KORAK 1. Promotri uzorak soli za kupanje i **zabilježi opažanja.**

Sol se sastoji od sitnih bijelih i narančastih zrnaca, različite veličine, miriši na limun i naranču.

2 boda

PITANJE 2. Je li sol za kupanje homogena ili heterogena smjesa?

Sol za kupanje je heterogena smjesa.

1 bod

Pitanje 3. Na temelju čega to zaključuješ?

Zrnca se razlikuju bojom, veličinom i oblikom.

1 bod

KORAK 2. Jednu ravno napunjenu žličicu soli (površinu poravnaj drškom druge žličice) stavi u epruvetu 1 i ulij kapaljkom približno 2 mL vodovodne vode. Dvaput snažno protresi epruvetu i odloži ju u stalak. **Zabilježi opažanja.**

Na dnu se vide zrnca neotopljene soli. Tekućina iznad zrnaca je obojena narančasto, prozirna (u donjem dijelu veće gustoće).

2 boda

OPREZ! Za vrijeme izvođenja sljedećeg koraka stavi zaštitne naočale.

KORAK 3. Ostatak soli oprezno usitni i **zabilježi opažanja.**

Zrnca soli su postala sitnija i ravnomjernije obojena. Smjesa je svjetlija od početne.

2 boda

KORAK 4. Jednu ravno napunjenu žličicu usitnjene soli (površinu poravnaj drškom druge žličice) uspi u epruvetu 2 i ulij kapaljkom približno 2 mL vodovodne vode. Dvaput snažno protresi epruvetu i odloži ju u stalak. **Zabilježi opažanja.**

Na dnu se vidi ostatak neotopljene soli. Tekućina je mutna, narančaste boje, stajanjem se bistri.

2 boda

PITANJE 4. Promotri i usporedi sadržaje u epruvetama 1 i 2. **Zabilježi opažanja.**

U drugoj epruveti na dnu ima manje soli. Tekućina u prvoj epruveti je jače obojena i bistrija.

1 boda

KORAK 5. Objе epruvete istovremeno snažno potresaj dvadeset puta. **Zabilježi opažanja.**

Sol se u drugoj epruveti potpuno otopila.

1 bod

PITANJE 5. Što zaključuješ na temelju opažanja u **koraku 5**?

Usitnjena sol se brže otapa. Potresanje smjese ubrzava otapanje.

2 boda

PITANJE 6. Napiši imena promjena koje su se dogodile tijekom **1. do 5.** koraka.

Usitnjavanje, sublimacija, otapanje, promjena položaja kristala soli.

2 boda

PITANJE 7. Jesu li te promjene fizikalne ili kemijske?

Promjene su fizikalne.

1 bod

Objasni svoj odgovor.

Tijekom izvođenja pokusa mijenjali su se oblik i agregacijsko stanje pojedinih sastojaka soli, te položaj kristala soli.

1 bod

KORAK 6. Jednu ravno napunjenu žličicu usitnjene soli (površinu poravnaj drškom druge žličice) uspi u epruvetu **3** i ulij kapaljkom približno 2 mL alkohola. Dvaput snažno protresi epruvetu, lagano ju začepi komadićem vate i odloži u stalak. **Zabilježi opažanja.**

Na dnu epruvete ostaje neotopljena bijela tvar, a alkohol se oboji narančasto.

1 bod

KORAK 7. Snažno potresaj epruvetu **3** dvadeset puta, odloži ju u stalak i **zabilježi opažanja.**

Tekućina je narančaste boje, u početku mutna, stajanjem se polako bistri. Na dnu ima puno neotopljene tvari.

2 boda

PITANJE 8. Promotri i usporedi sadržaje na dnu epruveta **2** i **3.** **Napiši što uočavaš.**

U trećoj epruveti ima na dnu puno više bijele tvari.

1 bod

PITANJE 9. Što iz toga zaključuješ?

Bijela tvar se u alkoholu ne otapa, ili se vrlo slabo otapa.

1 bod

PITANJE 10. Zašto su vodeni i alkoholni sloj obojeni?

Obojena tvar iz soli za kupanje se otapa u vodi i alkoholu.

1 bod

KORAK 8. Lijevak postavi na epruvetu **4**, u njega stavi filtrirni papir, malo ga navlaži alkoholom i profiltriraj sadržaj epruvete **3.** Ostatak na filtrirnom papiru malo isperi alkoholom. **Zabilježi opažanja.**

Na filtrirnom papiru zaostaje tvar (sol) koja se sastoji od bezbojnih kristala. Filtrat je narančast.

2 boda

PITANJE 11. Što zaključuješ o sastavu soli za kupanje na temelju izvedenih pokusa?

Sol za kupanje je smjesa (najmanje dvije tvari). Bijela tvar se otapa samo u vodi, a druga, obojena, u vodi i u alkoholu.

2 boda

SOLNA (KLOROVODIČNA) KISELINA

PITANJE 12. Klorovodična kiselina priprema se uvođenjem klorovodika u vodu. Izračunaj: **a)** masu klorovodika, HCl i **b)** masu vode, potrebnih za pripremu 1,00 kilograma otopine klorovodične kiseline, masenog udjela klorovodika 19,0 %.

Rješenje: a) $m(\text{HCl}) = 190 \text{ g}$ b) $m(\text{H}_2\text{O}) = 810 \text{ g}$

2 boda

PITANJE 13. a) Izračunaj gustoću solne kiseline, ako je masa 1,00 litre solne kiseline 1,08 kg. Rezultat izrazi u g cm^{-3} .

Rješenje: $\rho(\text{otopina}) = 1,08 \text{ g cm}^{-3}$

1 bod

b) Usporedi gustoću solne kiseline s gustoćom vode. Umetni znak $<$, $=$ ili $>$.

$\rho(\text{otopina}) > \rho(\text{voda})$

1 bod

c) Otopina solne kiseline će biti (zaokruži slovo ispred točnog odgovora):

A iznad vode **B** ispod vode.

0,5 boda

Oprez! U sljedeća dva koraka obavezno koristi zaštitne rukavice i naočale.

KORAK 9. U epruvetu **5** ulij kapaljkom približno 3 mL destilirane vode. Nagni epruvetu i u nju, niz stjenku, drugom kapaljkom ulij približno 1 mL klorovodične kiseline. Epruvetu oprezno **bez potresanja** odloži u stalak. Kad se tekućine smire, promotri sadržaj, nacrtaj i imenuj slojeve, te **zabilježi opažanja**.

1 bod

Klorovodična kiselina ima karakterističan oštar miris, slijeva se na dno epruvete, ispod vode.

1 bod

KORAK 10. Oprezno promućkaj sadržaj epruvete **5**, odloži ju u stalak i **zabilježi opažanja**.

Tekućine oba sloja su se pomiješale.

1 bod

PITANJE 14. Što o klorovodičnoj kiselini zaključuješ na temelju opažanja u **9.** i **10.** koraku?

Klorovodična kiselina ima veću gustoću od vode. Dobro se miješa s vodom.

1 bod

PITANJE 15. Zaokruži slovo ispod znaka zbog kojeg je pri radu trebalo koristiti zaštitne naočale i rukavice.

0,5 boda

PITANJE 16. U koju skupinu tvari ubrajamo sadržaj u epruveti **5**? **Zaokruži slova ispred dva točna odgovora.**

A – elementarna tvar, **B** – kemijski spoj, **C** – smjesa, **D** – čista tvar, **E** – otopina

1 bod